

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, julij 1997
lětnik 47

7

BOŽE SŁOWO ZA NAS

Tak praji Knjez, kiž je tebje stworił:
Njeboj so, přetož ja sym će wumóhł;
sym će z twojim mjenom wołał, ty sy mój. Jez. 43,1

Bóh je mje z mojim mjenom wołał. To rěka: Bóh mje zna-je. Njejsym za njeho jenož někajke čisło abo džělčičk wulkeje masy. Hdyž Bóh mje woła, potom mje tež měni a nic někajkeho druheho.

Hdyž pak Bóh mje znaje, potom wě tež wo dobrych a njedobrych stronkach mo-jeho žiwjenja. Wón wě wo mojih skutkach, ale tež wo mojih myslach. Wšak je wón Bóh, kotryž móže tež tajne mysle mojeje wutroby spóznać. Wón mje samo lé-pje znaje, hač so ja sam se-bje znaju.

Wustróžu so! Njemóžu tola před Bohom ničo po-tajić. Štož so snano před čłowjekami poradzi – před Bohom je to njemóžne. Nje-móžu z wulkimi słowami swoje misnjenje do wuspě-cha přeměnić. Potom pak Bóh njemóže ze mnu spoko-jom być! Sym před Bohom zhubjeny.

Ale potom čitam, zo Bóh mi praji: Njeboj so! Začu-wam, zo to njemóže někaj-ka namołwa za mnje być, ale zo Bóh mi z tym praji: Njetrjebaš so přede mnu bojeć, tež hdyž wěm wo twojich skutkach, słowach a myslach. Ty sy mój. Wšak sym tebje stworił a tebje tež wumóhł.

Bóh je mje stworił. Hižo přez to sym z nim zwjazany. Wostanu tola tež potom džěčo swojeju staršeju, hdyž njejsym so přeco po-jeju kaznjach měł. Podob-nje je to z Bohom. Wostanu Bože stworenje njehladajo wšeho, štož sym skučil. Myslu při tym na přirunanje wo zhubjenym synu. Tak

kaž syn w přirunanju, ko-tryž běše z nanowskeho do-ma wotešoł a njedobre ži-wjenje wjedł, so wot nana zaso přiwza, hdyž so k nje-mu wróci, tak tež Bóh nas přiwza.

Potom pak myslu na to, zo so přeco zaso nimam po Božej woli. Přeco zaso hrě-šu w myslach, słowach a skutkach, byrnjež to nje-bych chcył. Je, kaž bych ja-ty zleje mocy był, z kotrejež so njemóžu sam wuswobo-dzić. Zaso chce mje strach wobjimać: Njewotwobroći Bóh jónu swoje smilne wob-

ličo wote mnje? Zaso Bóh mi praji: Njeboj so! Ja sym će wumóhł. Potajkim nje-trjebam spytać to sam zdo-konjeć, štož tak a tak nje-móžu. Bóh sam je mje wu-móhł; je mje wukupił ze zhubjenosće. A potom mys-lu na čerpjenje a wumrě-će Jezusa Chrystusa; na to, zo so w Nowym zakonju praji, zo je nas z tym wot zleho wumóhł. A Jezus Chrystus je Boži syn. Tak je Bóh sam moje wumóženje do skutka stajil. To mi zaso pokazuje, kelko sym jemu hódny. To mi pokazuje, kak lubo Bóh mje ma; zo sym dale z nim zwjazany. To je mi dobra powěsć. Nochcu ju zabyć, ale na to myslić a so wot njeje posyljować dać. A to nic jenož njedželu, ale tež wšedny dzeń.

S. Albert

Našemu dobremu přećelej Janej Pawolej Nagelej

Naš přećel Jan Pawoł Na-gel je wot nas šoł. W čichej zrudobje smy jeho pónđelu, 26. meje, na pohrjebnišću we Łazu na swójbny m rownišću rozžohnowali. Woso-binsce stej našej swójbje Naglec a Wjenkec, nimo te-ho zo su mój nan, moji starši bratřa a tež ja sam Naglec naney włosy třihać chodžili, tež přez to zwjazanej, zo je mój nan wot Naglec ratar-stwa pola najmał, zo by swoju swójbu lépje zežiwić móhł.

W jeho poslednich lětach w Złyčinje smój so přez prašenja přetwara jeho wot nana přewzateho statoka wusko spřećeliłoj.

W tutym času sym zapo-čał, jeho hudžbu zeznać a zrozumić. Tehdom poda-waše wón tež wučbu na klawěrje. Měješe jenož dweju šulerjow, a wot tu-teju běše naš syn Hagen přěni.

W zhromadnosći z nim spóznać, zo měješe jara wulku powšitkownu wědu, politiski a towaršnostny da-lokowid, a to mi za moje ži-wjenje wjele dawaše. Jeho sprawnosć, jednorosć a je-ho stil přeco tyjachu, mě-jach móžnosć, jeho z mojej swójbny na koncerty pře-wodžeć, a w poslednich lě-tach, hdyž běše hižo chory, sym husto jeho šofer był.

Husto wón wupraji mys-le, wo kotrychž so praješe, zo Nagel soni – ničto jeho njerozumješe. Tola wot jeho kompleksneho daloko-wida smy jako Serbja hro-madže z Němcami, a to nic jenož we Łužicy, hižo wjele dobrego měli a hišće změje-my. Jan Pawoł Nagel běše 13 měsacow předsyda naj-mjeńšeho luda w Euro- ↵

Cyrkej w Bělej Wodže

Foto: Bigonowa

pje – předsyda Domowiny. Wo jeho zaslužbach w tutym zwisku njeje so hišće rěčalo. Wón pak je z ideju wo Založbje za serbski lud zakład za organizowanu existencu serbskeho žiwjenja stworił, ale teho sej wulki džěl džensa skutkowacych funkcionarow wědomy njeje.

Nimo teho skutkowaše za akceptancu Serbow w Němskej.

Prěni raz w stawiznach Serbow běše němski zwjazkowy prezident pola Serbow we Łužicy.

Jeho přetwarjeni statok běše přeco za kóždeho wotwřeny.

Husto chwaleše mi pilnu, dobru dušu doma, jeho lubu žonu.

W swojich poslednich žiwjenskich dnjach powědaše mi slědowace sady jako přece a nadawk za mnje a pominanje na wšěch:

„Ewangelska cyrkej je w tutym lětstotku počerpjeła

telko porážkow, zo njesmě wona žane kardinalne zmylki nětko na spočatku noweho lětstotka wjace činić.

A tón najwažniši zmylk, kotryž by wona móhla činić, je tón, zo by so wona zaso dała naščuwać na wuchodnu cyrkej; na rusku abo južnosłowjansku abo grjeksku, dokelž: Či su zhubili najwjetšeho swětneho reprezentanta, ruskeho carka.

A ewangelska cyrkej, ta je zhubila najwjetšeho swětneho reprezentanta, němskeho kejžora.

A na kóncu tuteho lětstotka je ewangelska cyrkej zhubila wot Rigi hač do Szczecina swoje mocy. (To je napisane w pojednanych wot von Bockenau.) Güntero, hejzo móžeš ty w swojim žiwjenju zadžěwać, zo njeby so tajki konflikt mjez ewangelskej cyrkwu a druhimi wjace stał, čin to.“

Günter Wenk

Lube dźěći!

Jeli maće wšitke wosom prašenjow prawje wuhódane, dyrbiće jenož hišće pismiki D; N; K; A; R; D do swobodnych polow zasadzić, a hižo maće česak wuhódany. Wjele wjesela přeje

M. Malinkec

1. Profet w Starym zakonju, kiž pokaza profetam Baala, zo je Jahwe jenički Bóh
2. Naslědnik tuteho profeta
3. Hora, na kotrejž dósta Mójzas taflu z džesać Božimi kaznjemi
4. Mjeno Abrahama do teho, zo Bóh jeho mjeno změni
5. Metal, z kotrehož bu čelo zhotowjene, ke kotremuž so Israelića po wučahu z Egyptowskeje modlachu
6. Prěni muž
7. Płod, z kotrehož so prjedy, ale tež džensa hišće wolij w Israelu a w druhich krajach džěla
8. Bratr Mójzasa

1	2	3	4	5	6	7	8

Postrowy a přeća

- ew. A Pomhaj Bóh!
B Wjerš pomazy!
- B Wjerš pomazy, tehorunja witaj wote mšě!
- kat. A Budź chwaleny Jězuz Chrystus!
B Na wěki, amen!
- A Dobre ranjel!
B Dobre spodobanjel!
- A Dobry wječor!
B Dobry wječor!
- A Dobru nóc!
B Dobru nóc!
- Při rozžohnowanju:
A Božemje (w Božim mjenje)!
B Božemje, přewodžće Bóh!
A Bóh da!
B Njepadn do sněha! (žortny dodawk wosebje w lěću)
- Witanje po kemšach:
ew. A Z Božoh słowa witaj!
B Wjerš pomazy, tehorunja z Božoh słowa witaj!
A Wjerš pomazy!
kat. A Witaj wote mšě!
- B Wjerš pomazy, tehorunja witaj wote mšě!
- Hdyž stupiš do konjenca, do hródze, do chlěwa:
A Daj Bóh zbože!
B Daj tón Bóh!
- Do wobjeda:
A Bóh žohnuj wobjed!
B Bóh zaplać!
- Při přěnim pohladanju na nowonarodžene dźěćo:
Bóh je če prjedy widža! (jako wobaranje přečiwo złemu pohladanju na dźěćo, z kotrymž móhł džěsću sko-dzić, přiwěra)
- Hdyž čěšenk zywa:
Bóh žohnuj twoje zywančko!
- Přeće k nowemu lětu, k narodninam:
Ja ći přeju wšo dobre k twojim narodninam, čilosć a strowosć, Boži měr a Bože žohnowanje a wšitko, štož ći trěbne je na čěle a na duši, a naposledku wěčnu zbóžnosć! Gerhard Wirth

W poslednim wudaću našeho časopisa smy wo serbskej konfirmaciji w Michałskej cyrkwi w Budyšinje rozprawjeli. Podamy tu hišće foto wo tutym podawku. Widźimy na wobrazu konfirmandce Eleny Cuškec a Lubinu Malinkec. Foto: priwatne

Sup. na w. Gerhard Wirth

Moje přesadženje do Němcow za čas wójny

Bě to w lécu 1940, drje za čas wojowanjow přećiwo Francoskej, jako mje skazachu na krajnocyrkwinski zarjad do Drježdžan. Moji towaršojo ze mnu wuradźowachu a hódachu, što drje ma tuta skazanka na sebi. Najskeje, tak myslachmy, pušća mje z wojakow a zasadza mje zaso do farskeho zastojnstwa. Praješe so, zo so duchowni, kiž su hižo wot spočatka wójny we wojsku, wuměnja a so zaso domoj nawrócić smědža.

W přichodnym dowolu džěch potajkim z wěstej dowěru do Drježdžan, hdžež mje dowjedžechu k wyšemu cyrkwinskemu radzičelej Münderej. Mały horbaty muž sedžeše za swojim pisanskim blidom. Po mojim zdaću bě wón jurist.

„Knjez wikar, wěsće tola, wo čo so jedna.“

Nochcych hnydom swój podhlad přeradzić, ale dljach so trochu a prajach: „Ně, njewěm.“

„Na, ale wězo zo wěsće. Jedna so wo akciju, kotraž potřechi tež fararja Kaplerja a fararja Mjerwu kaž tež fararja Lazarja w Minakale.“

„Nimam žane zdaće, wo čo so jedna.“

„Potajkim, wy maće so přesadzić. Hdyž do toho zwoliće, směće we wuchodnej Sakskej wostać. Hdyž njepřizwoliće, potom budžeće do zdalenišich kónčin přesadženy.“

Běch dospólnje překwapjeny a znapřećiwich: „To tola njemóže waše měnjenje być. Němscy křesćenjo

so tola horja za wšonardne, a ja sym Serb a dyrjbu potajkim w Serbach wostać!“

„Ně, to je njemóžne.“

Prajach: „A tola je to móžne. Wy jako němski křesćan budžeće so za to zasadžeć, zo so tute přesadženje wróćo wozmjete. W přichodnym dowolu přińdu zaso k wam a potom mi wozjewiće, zo sće to docpěl.“

„Ach“, praji wón, „kak sej to předstajíte? To tola scyła naša naležnosć njeje. My však bychmy was we Łužicy wostajili, ale SS žada sej přesadženje.“

„Kak temu zo SS? Što ma SS scyła z cyrkwu činić? Njejsmy tola wotdžěl SS, smy tola cyrkej, samostatna cyrkej!“

„Wy však scyła njewěsće, što so wšo takle čini. Wězo móže sej SS to žadać a my dyrbimy so po tym měć.“

Wustupowach tehdy před tutym cyrkwiskim radzičelom Münderom tro-

chu lózsyce. Njeje to hewak moje wašnje napřećo cyrkwiskim předstajenym, ale we wojskej uniformje běch však škitany a tak móžach sej to dowolić.

Njepřizwolič, přesadziču mje pak potom tola do Tüřchau pola Hirschfeldy. Moja mandželska měješe tam přečahnyć. Měješe hižo pakowane, ale potom sej praješe: Ně, njepóndu do Tüřchau! (Tüřchau słuša džensa k Pólskej.) Wosta potom w Budyšinje pola swojeju staršeju, a mje přesadziču někak léto pozdžišo do Drježdžan-Altkađitz. Přiwzach tute farske městno a předowach tam jenički raz. Po wójnje prajachu mi, zo mam nětk nastupić farske městno w Drježdžanach-Altkađitz. Zapowědžich so a prajach: Ně, wostanu tu we Łužicy! Tak buch komisariski farar Michalskeje wosady w Budyšinje.

Na pask řeča! 5.9.1988, (Z paska přeložila T. M.)

Tři małe narody

Dohlad do baltiskich stawiznow

Ze wšitkich europskich regionow wosta tak mjenowany Baltikum najdlěje njeznaty a njedowuslědženy kraj. Jara dołho, hišće hač do 14. lětstotka, česćachu tamniše ludy swojich starých pohanskich přibohow, doniž njebu jim křesćanska wěra nanuzowana. Hač do pózdnjeho 18. lětstotka skoržachu na příklad duchowni w Letiskej, zo ludžo přeco hišće do přiboha Perkonsa wěrja. Perkons (litawsce Perkunas a staroprusce Perkunis) běše něhdy při wuzny z germaniskim Thorom a drje tež z grjekskeho Zeusom a romskim Jupiterom a snadž tež hišće ze słowjanskim bohom hrimota, Pjerunom. Nałožki a při wěrkojte nahlady z pohanskeho časa su so hač do džensnišeho dnja zachowali, přede wšěm w Estiskej a Letiskej. Swjědžen swjateho Jana,

kiž však je nastal z kulta wokoło lětnjeho zawróta slóńčka, ma tam wjele wjac wuznama hač hody abo jutry. Wšudžom so w nocy do 24. junija janske wohe nje pala. W Litawskej pak, tak so čí na přěni wokomik zda, njejsu so nałožki z dokřesćanskeho časa tak jara zdžerželi. To zaleži zawěsće sobu na tym, zo so w tutym kraju křesćanstwo njeje z namocu, potajkim z wohnjom a mječom, zado bylo. W přewažnje katolskej Litawskej běchu měšnicy wot wšeho spočatka domoródní mužojo, a litawska maćerščina bě tež přeco řeč w cyrkwi a wosadže. Měšnicy stejachu ze swojimi wosadnymi takrjec na samsnym schodženku. W Letiskej a Estiskej běchu duchowni hač na małe wuwzaća přeco Němscy, kotřiž však běchu chcyjo nochcyjo řeč swojich poddanow

nawukli. Tola woni identifikowachu so njemale wšitcy z knjezami kraja, mjenujcy němskimi zemjanami, kotrymž wot toho časa, hdyž běchu so němscy ryćerjo do kraja nawalili, póda słušeše. Jednotliwi němscy duchowni pak su tola wjele za kulturne wuwice Letow a Estow wuskuťkowali. Tehodla sej Estojo a Letojo při wšěm njedobrym, štož je so jim ze stron Němcow stało, přeco hišće němcowstwo jara waža. Wjetšina Němcow pak měješe tutech ludži za „domoródných“ w kolonialnym zmysle abo samo za „dziwých“ bjez kultury. Hanjenje a wusměšowanje řeče, kajkež je tež my Łužicy Serbja dosyta znajemy, su tež Estojo a Letojo a Litawčenjo nazonili. Nic jenož z němskich ertow, tež z ruskich abo sowjetskich. Tež w Sowjetskim zwjazku, hdžež bě tola po Stalinowych předstawach narodnostne prašenje tak rjenje zřadowane, rekaše: Waše řečenje, waše žwanje hodži so

tola jenož do hródze a do chlěwa! Abo: Waše spěwanje tola klinči, jako bychy kruwy ruli! Rusojo běchu měnjenja, zo su baltiske ludy někajka pobočna linija słowjanskich kmjenow, kiž měli so asimilować. Tute tři baltiske staty, wone same so mjenuja Eesti, Latvija a Lietuva, leža móhrjec, tak so nam zda, na samej kromje Europy. A tola su wone wosrjedž našeho kontinenta, přetož geografiske srjedžišćo Europy namakamy njedaloko litawskeje stolicy, njedaloko Vilniusa.

Naposledk su tute kraje za železnym zawěškom kruće schowane a wobstrawowane a zawrjene byli a to poista lět. Bě lědma móžno, zo do sowjetskeho Baltikuma dóstać. Haj však, časy, hdyž běchu baltiske staty swobodne a njewotwisne, potajkim samostatne, běchu jara krótkie. Zwjetša stejachu pod cuzej kwaklu. Hdyž na příklad Estojo abo Letojo wo zašlosći řeča, to woni wšelake doby naliča. Řeča wo ⇨

„starej dobjé“, wo „ryčerskej dobjé“, wo „pólskej dobjé“, wo „šwedskej dobjé“ a wo „ruskej dobjé“. Ryčerska doba wšak móhla tež němska doba rěkać, a ruska doba so samo dwójce jewi, jónu jako čas woprawdźitých carjow a jónu jako čas pozdatnych, tych „čerwjonych“ carjow, potakim komunistow. Tónle čas započá a po pakće mjez Hitlerom a Stalinom w léce 1939. Tuta doba wobradźi baltiskim ludam sowjetsku diktaturu a dalšu zaměrnú rusifikaciju ze wšitkimi złymi wurostkami kaž deportacijemi wjele tysac ludźi do Sibirskeje. Na naličenju mjenowanych dobow spóznavamy, kotre mócnarstwa w Baltikumje knježachu.

Hinc Sołta

(Pokročowanje slěduje)

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Kotec. 14. julija naš cyrkwinski wučer knjez Gráfe swój 25lětny zastojnski jubilej swjěčeše. Z teje přičinu bě šulske předstejicerstwo swjedzeń wuhotowało, na kotryž so pódla džěci 1. a 2. rjadownje sobustawy šulskeho a cyrkwinskeho předstejicerstwa zeńdžechu. Po wuspěwanju kěrlušá a po přednošenju někotrych pěsnjow městny šulski inspektor, knjez farar Garber, z hłuboko začutymi słowami jubilarowu dohlětnu žohnowanja poľnu džěławosć w našej šuli wuzběhowaše, za kotruž smy jemu najwjetši džak winowaci...

SN, 24. julija 1897

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Serbska předarśka konferenca. – Domowina-Verlag GmbH, Tuchmacherstraße 27, 02625 Bautzen. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Jerjowa 15, 02625 Budyšin, tel. 03591/481280. – Sadźba: Serbske Nowiny Budyšin, čišć: Serbska čišćernja tzwr w Budyšinje. – Wuchadźa jónkróć za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Nr. 1000028450, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 85 550 000

ČITAR PISA

Wam, wulcy česćeny knježe superintendento, a tež knjezej superintendentej na wotpočinku Gerhardej Wirthej, wšitkim serbskim ewangelskim duchownym, wšitkim lubym ewangelskim Serbam a hosćom z wukraja, zhromadženym na Serbskim ewangelskim cyrkwiskim dnju w Barće wot 7. do 8. junija 1997, nanajwutrobnije postrowy a nanajlěpše přećelne přeća wšeho dobreho a wosebje wjele Božeho žohnowanja.

To sće le w mjenje cyłego Towarstwa polsko-serbołužiskeho z Warszawy, Wrocławja a Poznanja a tež w swojim wosobinskim

Waš pólski přećel
dr. Zbigniew Gajewski

Z cyrkwinskeho žiwjenja

Niska: Měrcinowy dwór Rozbórk Diakoniski skutk je w Niskej džěłarnju za 120 zbrašených natwaril.

Surinam: Tři wulke protestantske cyrkwe w Surinamje, lutherska, reformowana a bratrowska cyrkej, wudadźa kónc lěta zhromadne Spěwarske.

Ochranow: Bratrowska wosada w Ochranowje swjeći lětsa 275. jubilej pušćenja přěnjeho štoma za natwar Ochranowa.

POWĚŚĆE

Peter Vogel, načolnik Ewangelskeho kubljanja dorosćených w Sakskej, je powołany za noweho direktora Ewangelskeje akademije w Mišnje. Ze swojim powołanjom přewozmjé 52lětny teologa tež zastojnstwo předarja w Mišnjanskim domje. W l. 1944 w Glauchauje narodźeny Vogel je wot 1992 načolnik sakskeho Ewangelskeho kubljanja dorosćených w Drježdžanach. Do teho je jědnaće lět sakski pastoralny koleg w Krummhen-

nersdorfje nawjedował. Po swojich teologiskich studijach w Lipsku bě wot 1971 do 1976 najprjedy farar w Flóha a potom młodžinski farar w Drježdžanach.

Biblije w Uzbekistanje sćazane

Stuttgart (epd). Něhdže 25 000 w Moskwje čišćanych eksemplarow Noweho zakonja w uzbekiskej rěči je knježerstwo něhdyšjeje sowjetskeje republiki Uzbekistan sćazało. Po podaću Němskeje bibliskeje towaršnosće (Stuttgart) wot 5. meje wopodstatni so tuta kroćel w moslimskim kraju z tym, zo je předwidžane rozšěrjenje pismow „misionarska aktiwita“.

A tuta je w Uzbekistanje po zakonju zakazana. Jeli w l. 1994 oficialnje dowolena Uzbekiska bibliska towaršnosć dale bibliske pisma w ródnej rěči rozšěrja, dyrbi ze swojim zakazom ličić.

Uzbekiska bibliska towaršnosć zastupowaše porno temu stejišćo, zo njeje daledaće Noweho zakonja misionarska aktiwita. Wjele bóle přepodadźa so tute knihi ludžom, kiž su wo nje prosyli. Na uzbekiskeho prezidenta Islama Karimowa so apelowaše, embargo zběhnyć. Tež druge organizacije su powěsći Němskeje bibliskeje towaršnosće uzbekiske knježerstwo prosyli, zmóžnić swobodny přistup k bibliji.

Přeprašujemy

05.07. – sobota

14.00 hodź. wosadne popołdnje w Hodźiju (sup. Albert)

06.07. – 6. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)

18.00 hodź. kemše w Smječkacach, po tym bjesada (sup. Albert)

13.07. – 7. njedźela po swjatej Trojicy

9.30 hodź. kemše w Slepom (sup. Albert)

11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

20.07. – 8. njedźela po swjatej Trojicy

8.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)

27.07. – 9. njedźela po swjatej Trojicy

11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)

03.08. – 10. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)